

De trappenhal van UniC in Utrecht. Foto: Eline Stolp

MVT ANDERS

Meekijken op UniC

In 2004 werd UniC opgericht, een openbare school voor havo en vwo in Utrecht met een heel eigen onderwijskundige visie. Behalve kennisoverdracht heeft UniC samenwerkend leren, persoonlijke groei en het ontwikkelen van sociale vaardigheden van leerlingen hoog in het vaandel staan. Maar hoe werkt dit nu in de praktijk? Marjon Tammenga-Helmantel interviewde Esther Hokken, docente Duits en ckv bij UniC. ‘Hier heb ik tijd voor de individuele leerling. Ik weet wat ze kunnen, kan ze extra helpen of extra materiaal aanbieden en zo ingaan op de verschillen tussen leerlingen.’

MARJON TAMMENGA-HELMANTEL

Sinds 2004 biedt UniC in Utrecht onderwijs volgens de ideeën van het ‘nieuwe leren’. De eerste lichtingen van havo- en vwo-leerlingen hebben inmiddels eindexamen gedaan. Meer en meer leerlingen weten de school te vinden. Vanaf het schooljaar 2011–2012 wordt er geloot voor toelating tot de brugklas. Hoe is het om daar docent te zijn? En is mvt-onderwijs daar echt zo anders? Esther Hokken, docente Duits en ckv bij UniC, praatte mij tijdens een rondleiding bij.

Voordat je hier terechtkwam, werkte je als lio op De Borgen in Leek en aansluitend op het Leidsche Rijn College in Utrecht. Kun je aangeven wat er zo anders is als docent op deze school vergeleken met je eerdere, meer traditionele werkplekken? En wat zie je van de visie van de school terug in jouw eigen onderwijs?

‘De overgang was eigenlijk helemaal niet zo groot, omdat ik het jaar na mijn lioschap tegelijk werkte op Leidsche Rijn en UniC. De organisatie van de school is echt anders, de lessen in beperktere mate. Wat ik voorheen wel echt anders deed, was de lesplanning. Ik

plande een heel uur vol. Nu zie ik de leerlingen op een vast uur in de week, een zogenaamd claimuur. In zo’n uur geef ik korte instructie, soms wat uitleg. Leerlingen geven dan bijvoorbeeld ook presentaties. Soms houd ik de leerlingen wel een heel uur in dat lokaal, maar in de regel kunnen de leerlingen na de instructie en uitleg kiezen waar zij verder willen werken. Dat kan in het instructielokaal, maar ook elders in het gebouw. Dat de leerlingen keuzes maken, past bij de schoolvisie: ze ontdekken wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen. Het individu en zijn/haar ontwikkeling staan centraal.

De leerlingen maken keuzes over het waar, wanneer en hoe van een opdracht.’

Je ziet je leerlingen maar één uur per week?!

‘Nou, voor mijn schoolvak is één uur in de week geroosterd in een instructielokaal, maar leerlingen worden bijvoorbeeld voor Duits geacht drie uur per week met het vak bezig te zijn. De opdrachten waaraan zij werken, zijn zo bedacht dat ze zeker nog twee uur “op de groep”, een grote open ruimte met werkplekken, bezig zijn met het vak. De school kent verschillende groepsruimtes,

Entree van UniC in Utrecht. Foto's: Eline Stolp

Een van de werkruimtes

Esther Hokken

namelijk voor de onderbouw, middenbouw en bovenbouw. Altijd zijn er een of meer docenten ingeroosterd als begeleiding “op de groep”. Zelf verzorg ik het onderwijs in de leerjaren 3, 4 en 5 en zit ik regelmatig “op de groep”. Leerlingen kunnen werken aan hun opdrachten en weten dat, als ik er zit, ze me kunnen vragen om uitleg of hulp als het om Duits gaat.’

En doen ze dat ook?

‘De vierdeklassers weten dat heel goed, dat loopt prima. In de derde klas moet ik het nog wel eens aangeven. En dat gaat met pieken richting de toets, natuurlijk.’

Duits is een taal die veel leerlingen in Nederland buiten de school niet horen, misschien afgezien van de vakanties. De docent geeft niet zelden de enig doelmatige input. Als je je leerlingen in klassikaal verband maar één keer per week ziet, horen zij dan ook maar dat ene uur de doeltaal, namelijk van jou?

‘Leerlingen horen tijdens de klassikale lessen natuurlijk regelmatig Duits, maar daarnaast moeten ze elke week

een x-aantal minuten Duitse tv kijken. Zo zien ze in het vijfde jaar wekelijks het journaal. Ik zet op onze digitale leeromgeving een link naar bijvoorbeeld het actuele journaal van ZDF. Een groot pluspunt van een digitale leeromgeving is dat je veel beeldmateriaal kunt gebruiken.’

Hoe ziet jouw werkweek eruit? Je hebt per slot van rekening maar weinig geroosterde lessen. Wat doe jij in de resterende tijd?

‘Ik ben hier vijf dagen in de week. Twaalf uur in de week geef ik instructielessen, tien voor Duits en twee voor cvk. In principe ben ik voor al mijn klassen minstens één uur ingeroosterd voor ondersteuning “op de groep”. Naast die taken ben ik mentor van vijftien leerlingen uit het vierde leerjaar. Daar ben ik in de week wel twee tot drie uur mee bezig. En natuurlijk het materiaal dat we allemaal zelf maken. Daarvoor heeft iedereen “bureaudienst”. Zelf krijg ik bijvoorbeeld zes uur per week om mijn materiaal samen te stellen en opdrachten na te kijken.’

Op de site van de school staat dat er veel vakoverstijgend gewerkt wordt. Hoe ziet dat er concreet uit voor de mut? ‘Het schooljaar is in vier periodes georganiseerd en die zijn thematisch ingevuld. Zo werk ik nu met collega’s geschiedenis aan een project over Duitse geschiedenis als voorbereiding op een driedaags bezoek aan Berlijn voor alle derdeklassers. Er is daarbij veel ruimte voor geschiedenis, met Duitstalige teksten, en voor spreekvaardigheid. Tevens werken de leerlingen aan een eigen informatieboekje met plattegrond en toeristische informatie. En ze spreken een audio guide in. Die gaat dan mee naar Berlijn.’

Is daar dan zomaar ruimte voor? Andere talencollega’s zullen de dwang van het pta of een leergang voelen en die kansen niet hebben.

‘Zoals ik al aangaf, werkt de hele school met thema’s en die kan ik als docent mede vormgeven. De thema’s die ik aanbied, zijn vooral gericht op kennis van land en volk en literatuur. Leerlingen werken aan wekelijkse opdrachten en ronden een thema uiteindelijk af met een grotere

eindopdracht. Ze kunnen het zich daarbij zo moeilijk of gemakkelijk maken als ze zelf willen. Je ziet die verschillen wel terug in de eindproducten.’

Hoe is het curriculum bij UniC opgebouwd? Bijvoorbeeld grammatica? Traditioneel had de grammatica een belangrijke positie binnen het schoolvak Duits. Heb je die dan afgeschaft?

‘Grammatica doen we natuurlijk ook. In het tweede leerjaar is het beperkt, wel wat werkwoordsvervoegingen enzovoort. De nadruk ligt meer op vocabulaire. In dat jaar vindt ook de zogenaamde onderdompeling plaats. In een periode van vier weken gaat dan alles in de moderne vreemde taal (Frans en Duits) en zijn er aansluitend nog onderhoudsuren. In de derde klas groeit de rol van grammatica, naast vocabulaire, en krijgt ook leesvaardigheid meer ruimte. In klas 4, 5 en 6 wordt grammatica aangeboden ter ondersteuning van de productieve vaardigheden, voor presentaties en werkstukken bijvoorbeeld. In de bovenbouw is alles sowieso meer gericht op vaardigheden.’

‘Op dit moment zijn de resultaten niet beter dan gemiddeld. Een nieuwe school zoals de onze heeft waarschijnlijk even tijd nodig om op te starten’

De eerste en tweede lichter leerlingen hebben nu bij UniC hun diploma gehaald. Kun je iets zeggen over de resultaten? Werpt de UniC-aanpak zijn vruchten af en zijn de resultaten voor nu beter dan gemiddeld?

‘Op dit moment zijn de resultaten niet beter dan gemiddeld. Een nieuwe school zoals de onze heeft waarschijnlijk even tijd nodig om op te starten. Ik heb dit jaar mijn eerste examengroep havo gehad en die bestond maar uit negen leerlingen. Over echte gemiddelden kun je dan bijna niet spreken. Bij Engels, een vak waar de leerlingenaantallen groter zijn, zijn de resultaten gemiddeld tot goed.’

De inspectie kijkt kritisch mee met het onderwijs en met nieuwe vormen natuurlijk extra. Bij experimentele vormen van onderwijs werd al dan niet gedwongen wel eens teruggegrepen op een traditionelere aanpak als de examens naderden, in de bovenbouw met name. Zijn deze kritische blik van de inspectie en misschien ook wel de behaalde resultaten aanleiding geweest om schoolbreed en ook voor de talen het onderwijs aan te passen?

UniC, een openbare school voor havo en vwo in Utrecht, werd in 2004 in samenwerking met De Werkplaats (Bilthoven) ontwikkeld en gestart. De kernwaarden voor het achterliggende concept zijn:

- eigenheid: durf jezelf te zijn en jezelf te ontwikkelen;
- verbondenheid: onderhoud een respectvolle relatie met je omgeving;
- autonomie: wees onafhankelijk, zelfstandig en zelfbewust.

De leerlingen worden voorbereid op het behalen van een diploma, maar met meerwaarde: ze leren ontdekken wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen.

De school heeft momenteel vijfhonderd leerlingen en groeit snel; het concept trekt leerlingen uit de stad Utrecht en van ver daarbuiten. In november 2010 werd de opening van de nieuwbouw gevierd.

Voor meer informatie, zie <www.unic-utrecht.nl>.

‘Dat de school in de bovenbouw traditioneler werkt dan in de onderbouw, gaat ook voor onze school op. Het zal mede door de resultaten gekomen zijn dat ervoor gekozen is het vreemdetalenonderwijs in de bovenbouw meer traditioneel in te richten. Er is voor gekozen meer contacttijd te hebben met leerlingen en ze minder zelfstandig te laten werken. Bij een taal is direct contact met de docent meer nodig dan bij andere vakken.’

De organisatie van de school en het onderwijs is duidelijk afwijkend van wat binnen een traditionelere school gebeurt. Heb je nog een tip voor de docenten die op zo'n school werken en eens wat willen proberen zonder dat de hele organisatie op de schop moet?

‘Mijn ervaring is dat het materiaal dat ik voor UniC maak eenvoudig in te zetten valt op andere scholen. Het eerste jaar dat ik hier werkte, combineerde ik het met een baan op het Leidsche Rijn College. Een project over Duitse media heb ik toen ook daar in een vwo 4-klas uitgevoerd. Van de drie uur in de week besteedde ik één les aan het project, waarbij ik de leesvaardigheid bijvoorbeeld uit de andere lessen haalde en die in het project stopte. Dat gaf ruimte. En de leerlingen waren heel enthousiast. Het heette toen praktische opdracht of handelingsdeel en het kon zo in het pta.’

Stelt het werken op een school als UniC een aantal extra eisen aan de docenten? Is iedereen geschikt voor dit soort onderwijs?

‘Een zekere flexibiliteit is wel nodig hier. Soms lopen dingen gewoon anders dan gedacht. Ook samenwerken is een belangrijk punt. Je moet veel met collega's overleggen en regelen. Als ik een film van twee uur met een klas in één keer wil kijken, moet ik overleggen met mijn directe collega over zijn lestijd. Ten slotte vereist het maken van eigen lesmateriaal creativiteit. Zelf ben ik heel enthousiast over het werken hier. Ik ben hier zo veel vrijer en kan meer, bijvoorbeeld aanpassen of ontwikkelen van materiaal. Verder heb ik hier tijd voor de individuele leerling. Ik weet wat ze kunnen, kan ze extra helpen of extra materiaal aanbieden en zo ingaan op de verschillen tussen leerlingen.’

binnenkort

Kinderboekenweek

De 57e Kinderboekenweek vindt plaats van woensdag 5 tot en met zaterdag 15 oktober 2011. Het motto is ‘Superhelden! – Over dapper durven zijn’. Tjibbe Veldkamp schrijft het Kinderboekenweekgeschenk. Het Kinderboekenbal, de officiële opening van de Kinderboekenweek, vindt plaats op dinsdagavond 5 oktober 2011.

De Kinderboekenweek wordt elk jaar in oktober gehouden. Tijdens het tien dagen durende evenement zijn er in het hele land allerlei activiteiten rond het kinderboek. Op grote schaal haken bibliotheken, het onderwijs, boekhandels en culturele centra hierop in. Het jaarlijks wisselende thema van de Kinderboekenweek dient als leidraad bij de organisatie van de vele activiteiten. Tijdens de Kinderboekenweek is een speciale uitgave verkrijgbaar. Dit Kinderboekenweekgeschenk wordt gratis door de boekhandel weggegeven bij aankoop van ten minste tien euro aan kinder- of jeugdboeken.

Voor het basisonderwijs stelt de Stichting CPNB een lespakket samen dat scholen bij de boekhandel kunnen bestellen. Dit pakket bevat onder andere het Kinderboekenweekgeschenk, het Prentenboek, affiches, de Kinderboekenmolen, de Voorleesgids en een lesbrieft die allerlei suggesties geeft voor lessen rond boeken en lessen over het thema van de Kinderboekenweek.

Voor meer informatie, zie <www.kinderboekenweek.nl>.

Nederland Leest 2011

Het begon in Amerika met One Book, One City. Een actie die laat zien dat literatuur wel degelijk een breed publiek aanspreekt en dat het lezen van een goed boek niet alleen veel plezier verschaft, maar ook nog eens de blik verruimt. One Book, One City startte in Chicago in 2001 met de klassieker *To Kill a Mockingbird* van Harper Lee. Het boek was in de hele stad onderwerp van discussie. Men herkende zichzelf in Harper Lees creatie en de roman werd opnieuw een bestseller. De actie sloeg over naar andere steden in Amerika.

One Book, One City dient als inspiratie voor Nederland Leest, een actie met een grote rol voor de bibliotheken. Iedereen wordt uitgedaagd tijdens de campagneperiode van 21 oktober tot en met 18 november met elkaar in discussie te gaan over één boek (dit jaar is dat *Het leven is vurrukkulluk* van Remco Campert). Daartoe krijgen de leden van de bibliotheek een speciale pocketeditie van dat boek cadeau. Op één voorwaarde: dat ze het lezen. In de boekhandel zal een luxe gebonden editie te koop zijn. Daarnaast krijgen middelbare scholieren een speciale schooleditie aangeboden, waarbij in samenwerking met Stichting Lezen lessuggesties zijn gemaakt.

Voor meer informatie, zie <www.nederlandleest.nl>.

agenda

23 september 2011, Jeugd op Drift, Utrecht, <www.jeugdopdrift.nl>

26 september 2011, Europese Dag van de Talen, <<http://edl.ecm.at>>

29 – 30 september 2011, Beatris de wereld in, Den Haag, <<http://tiny.cc/lm-beatris>>

30 september 2011, Vmbo-praktijkdag ‘Met talen kom je verder!’, Breukelen, <www.europeesplatform.nl>

5 – 10 oktober 2011, Kinderboekenweek, <www.kinderboekenweek.nl>

7 oktober 2011, Terminologiedag hoger onderwijs, Groningen, <<http://tiny.cc/lm-terminologie>>

21 oktober – 18 november 2011, Nederland Leest, <www.nederlandleest.nl>

17 oktober 2011, Uitreiking NS Publieksprijs, Amsterdam, <www.nspublieksprijs.nl>

31 oktober 2011, Uitreiking AKO Literatuurprijs, Amsterdam, <www.akoliteratuurprijs.nl>

4 november 2011, Landelijke Studiedag Levende Talen, Utrecht, <www.levendetalen.nl>

7 – 11 november 2011, Intensieve Cursus Literair Vertalen, Antwerpen, <<http://tiny.cc/lm-litvert>>

11 november, Voorronde nationale Deutscholympiade, Groningen, <www.deutscholympiade.nl>

18 november, Voorronde nationale Deutscholympiade, Leiden, <www.deutscholympiade.nl>

19 november 2011, Liet International minderheidstalenfestival, Udine (Italië), <www.liet.nl>

21 – 27 november 2011, Week van de Mediawijsheid, <www.mediawijzer.net>

25 november 2011, Voorronde nationale Deutscholympiade, Nijmegen, <www.deutscholympiade.nl>

26 november 2011, Publiekscongres Onze Taal, Breda, <www.onzetaal.nl>

Literair vertalen

Het Expertisecentrum Literair Vertalen organiseert ook dit jaar weer een Intensieve Cursus Literair Vertalen voor vertalers in het Nederlands. Brontalen zijn dit keer het Arabisch (beginnende professionals), Duits (gevorderden), Hebreeuws (beginnende professionals) en Turks (beginnende professionals). De cursus vindt plaats van 7 tot en met 11 november in Antwerpen.

Voor meer informatie, zie <<http://tiny.cc/lm-litvert>>.